

Asia: VN/1247/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ympäristökeskuksen lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamisesta

Tausta

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamisesta. Muutoksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön EU:n RED III -direktiivin edellyttämät muutokset.

RED III -direktiivillä lisättiin RED II -direktiiviin kaksi artiklaa, jotka liittyvät luonnonsuojelulain soveltamisalaan.

RED II -direktiiviin on lisätty 16 b artikla, jossa säädetään lupamenettelystä uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden ulkopuolella. LSL 35.4 §:ä täydennettäisiin siten, että RED II -direktiivin uuden 16 b artiklan edellyttämällä tavalla Natura 2000 -verkostoon kohdistuvien vaikutusten arviointi tehtäisiin aina ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä, jos kyse olisi ympäristövaikutusten arviointia edellyttävästä RED II -direktiivin mukaisesta uusiutuvan energian hankkeesta.

LSL 39 §:än lisättäisiin RED II-direktiivin 16 f artiklan edellyttämällä tavalla uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin, että ”uusiutuvan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, tällaisten laitosten verkkoon liittämisen, asiaankuuluvan verkon ja energiavarastojen katsotaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta.” Tällöin

komission lausuntoa pykälän voimassa olevan 3 momentin mukaan ei tarvittaisi edes niissä tilanteissa, joissa hanke tai suunnitelma merkittävästi heikentäisi Natura-alueen suojelun perusteena olevaa luontodirektiivin liitteessä I mainittua ensisijaisesti suojeltavaa luontotyyppiä tai liitteessä II tarkoitettun ensisijaisesti suojeltavan eliölajin esiintymistä.

LSL 70 §:än lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa todettaisiin, että ”mikäli uusiutuvan energian tuotantolaitosten rakentamisessa ja käytössä aiheutuu edellä mainittu kielletty seuraus, sitä ei pidetä tahallisenä, jos kyseisen uusiutuvan energian tuotantolaitoksen rakentamisen ja toiminnan aikana on toteutettu asianmukaiset toimenpiteet tällaisen tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi.”

Lisäksi LSL 83 §:än lisättäisiin RED II -direktiivin 16 f artiklan edellyttämällä tavalla uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että ”uusiutuvan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, tällaisten laitosten verkkoon liittämisen, asiaankuuluvan verkon ja energiavarastojen katsotaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta”.

Lausunto

Suomen ympäristökeskus näkee uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisen yhtenä tärkeänä keinona Suomen ja EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla, kun helpotetaan ja nopeutetaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian hankkeita, tulee kaikin käytettävissä olevin keinoin huolehtia, että hankkeiden yhteydessä menetetään mahdollisimman vähän sekä LSL:n suojelemia, että muita luontoarvoja. Tämä edellyttää muun muassa valtakunnallista ja alueellista suunnittelua ja ohjausta uusiutuvan energian hankkeille. Strateginen suunnittelu olisi tehokas keino estää uusiutuvan energian hankkeita joutumasta ristiriitaan Natura 2000-alueiden, kansallisten suojelualueiden ja lajien suojelun kanssa.

Natura-arvioinnin ja YVA-menettelyn yhdistäminen

Natura-arvioinnin ja YVA-menettelyn yhdistämistä edellyttävät muutokset on tehtävä LSL:in direktiivin mukaisesti, mutta samalla on tärkeää, että Natura-arvioinnissa edellytettävät tiedot ja arvioinnin johtopäätökset ovat ympäristövaikutusten arviointiraportissa selvästi erotettavissa ja tunnistettavissa niin, että niitä voidaan tarkastella erillään YVA-selostuksen tiedoista ja johtopäätöksistä. Tämä on tärkeää, sillä YVA- ja Natura-arvioinnin menettelyissä ja tavoitteissa on merkittäviä eroja; YVA ei voi korvata Natura-arviointia.

HE:ssä todetaan, että ”käytännössä voi kuitenkin olla tilanteita, joissa Natura-arvioinnin tyhjentävä suorittaminen ei kaikilta osin ole mahdollista vielä YVA-menettelyn vaiheessa käytettävissä olevilla hankkeen tiedoilla. Sen vuoksi on laissa harkintamahdollisuus tapauskohtaisesti YVA-direktiivin sanamuodon sallimissa puitteissa.” Suomen ympäristökeskus painottaa, että LSL:lla olisi ehdottomasti varmistettava, että jatkossakin Natura-arviointi saadaan asianmukaisesti tehtyä, eikä Natura-arviointien laatu heikkene. Mikäli hankkeen tiedot ovat YVA-menettelyä tehtäessä riittämättömät Natura-arvioinnin tekemiseen, tulee Natura-arviointi tehdä niin kattavasti, että kaikki mahdolliset merkittävät vaikutukset Natura 2000 -alueen luonnonarvoihin tulee riittäväällä tavalla arvioitua varovaisuusperiaatetta noudattaen. Tämä vaatii riittäviä asiantuntijaresursseja ELY-keskuksille, jotta tarvittavien arviointien laajuus ja yksityiskohtaisuus pystytään määrittämään yhdistetyssä arviointimenettelyssä.

Suomen ympäristökeskus suosittelee vielä arvioimaan, edellyttääkö direktiivin implementointi jotain muutoksia lainsäädäntöön valtioiden rajat ylittävien hankkeiden osalta.

Uusiutuvan energian hankkeet ja yleinen etu

Muutosten myötä direktiivin mukaisia uusiutuvan energian hankkeita pidettäisiin aina LSL 39 ja 83 §:n mukaisina erittäin tärkeän yleisen edun mukaisina hankkeina ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta. Tähän ei enää myöskään tarvittaisi komission lausuntoa. Suomen ympäristökeskus toteaa, että kaikki uusiutuvan energian hankkeet eivät aina ole tärkeän yleisen edun mukaisia tai kansanterveyttä ja turvallisuutta palvelevia. Uusiutuvan energian hankkeita on hyvin monenlaisia ja niiden ympäristövaikutukset sekä taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset riippuvat useista eri tekijöistä, kuten hankkeiden tyypistä, laajuudesta, sijoittumisesta, vertailukohdasta ja aiheutuvista kerrannaisvaikutuksista (Soimakallio ym. 2022).

Suomen ympäristökeskus korostaa, että LSL:n muutoksen jälkeenkin tulee erittäin huolellisesti varmistaa, että muut LSL:n mukaiset poikkeuslupaedellytykset täyttyvät eli lintujen ja muiden tiukasti suojeltavien lajien osalta on varmistettava, ettei poikkeusluvasta ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle eikä hankkeelle ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Lähtökohtaisesti tulee aina pyrkiä siihen, että Natura 2000 -alueita ei käytetä ko. hankkeisiin. Natura 2000 -alueiden osalta on varmistettava, ettei hankkeelle tai suunnitelmalle ole vaihtoehtoista ratkaisua.

Haittojen asianmukainen välttäminen

LSL 70 §:än lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa todettaisiin, että mikäli uusiutuvan energian tuotantolaitosten rakentamisesta ja käytöstä seuraa rauhoitettujen eliölajien yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen, sitä ei pidettäisi tahallisena, jos rakentamisen ja toiminnan aikana

on toteutettu asianmukaiset toimenpiteet tällaisen tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi.

Direktiivin sisältö asettaa ehdon tilanteille, jolloin tiukasti suojeltujen lajien tappaminen tai häiritseminen ei olisi tahallista. Vain siinä tapauksessa, että uusiutuvan energian hankkeessa on toteutettu tarvittavia lieventäviä toimenpiteitä, luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan ja lintudirektiivin 5 artiklan nojalla suojeltujen lajien mahdollista tappamista tai häiritsemistä ei pidettäisi tahallisenä. Joka tapauksessa poikkeamisen edellytyksenä tulee aina olla, ettei se vaaranna lajin suotuisaa suojelutasoa eikä sille ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Uuden säännöksen soveltamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi tehdään riittävän tehokkaita toimia.

Artiklassa 16b(2) on myös viittaus uusiin lieventäviin toimenpiteisiin: ”Jos uusia lieventäviä toimenpiteitä, joilla pyritään estämään mahdollisimman pitkälle direktiivin 92/43/ETY ja direktiivin 2009/147/EY nojalla suojeltujen lajien tappaminen tai häiritseminen tai muut mahdolliset ympäristövaikutukset, ei ole testattu laajasti niiden vaikuttavuuden osalta, jäsenvaltiot voivat sallia niiden käytön yhdessä tai useammassa pilottihankkeessa rajoitetun ajan edellyttäen, että tällaisten lieventävien toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan tiiviisti ja toteutetaan viipymättä aiheellisia toimenpiteitä, jos ne eivät osoittaudu vaikuttaviksi.” Suomen ympäristökeskus katsoo, että uusien lieventävien toimenpiteiden käyttöön voi myös sisältyä riskejä. LSL:in tulisi direktiivin implementoimiseksi lisätä säännös, jossa velvoitetaan valvontaviranomainen vaatimaan korvaavia toimenpiteitä, mikäli lieventävät toimenpiteet eivät ole osoittautuneet vaikuttaviksi. Seurantasuunnitelma olisi hyvä laatia osana YVA- tai Natura-arviointia, mikäli sellainen on hankkeessa tehtävä.

Viitteet: Sampo Soimakallio, Päivi Tikkakoski, Johanna Niemistö, Mikko Savolahti, Antti Rehunen, Jyri Seppälä, Mikael Hildén: Hiilineutraali Suomi 2035 – ilmasto- ja energiapolitiikan toimien ympäristövaikutusten arviointi, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:64.

Lausunnon valmisteluun ovat Suomen ympäristökeskuksesta osallistuneet Tupuna Kovanen, Minna Pekkonen, Sampo Soimakallio ja Ari Nissinen, lausunnon ovat koonneet Marita Arvela ja Minna Pappila.

Suomen ympäristökeskus

johtaja Leif Schulman

Suomen ympäristökeskus

erikoistutkija Minna Pappila

Pekkonen Minna
Suomen ympäristökeskus